MOWY
y
Konstytucye różne

Podczas Seymu Ordynaryinego pod Konfe-
deracyą w Warszawie agituiącego się
In Publicum

Roku 1776.

WYDANE.

GŁOS
JASNIE WIELMOZNEGO
MIKOŁAIA
MAŁACHOWSKIEGO
WOIEWODY SIERADZKIEGO
NA SESSYI SEYMOWEY
dnia 4. 8bris 1776. w Warszawie
MIANY.

JEst to iawno każdemu żyiącemu pod słońcem, iż każdy Podatek, każda danina, iest onę daiącemu rzeczą niemałą, ktorey oddawanie własne uszczupla mienie, dochody nietylko teraz, lecz y nadal zmnieysza. Znać iednak potrzebę podatku iest winien każdy, ktory podległym Zwierzchności kraiowey bydź się sądzi; więcey mowiąc, iest to Trybut przyzwoity od poddanego mocy Panuiącey, ktorego oddawania obowiązek zasadza się na wzaiemnym przymierzu, między Panuiącym, a poddanym; poddany znać się powinien do opłatku przyzwoitego swey Zwierzchności, a ta na wzaiem temu się opłacaiącemu winna beśpieczeństwo y sprawiedliwość oddawać.

Oddaie Obywatel z ochotą część może dziesiątą swego maiątku, w tym upewnieniu, aby swoich dziewiąciu był pewnym części: słodzi sobie przykry swoy wydatku stan tą nadzieią, że dom iego nietylko od zagranicznego bydź ma ubeśpieczonym naiazdu, lecz y sąsiad iego wstrzymany hamulcem kraiowey sprawiedliwości, nie zdoła poruszyć iego spokoyności.

Te to są niewątpliwe szczegulnie Podatkow po wszystkich kraiach obiekta, te są wzaiemne między Zwierzchnością Narodową, a prywatnym Obywatelem przymierza; Obywatel swą opłatą umieszcza Zwierzchność w stanie tym, iżby Obywatela czyniła zewnątrz, y wewnątrz beśpiecznym, a Zwierzchność Narodowa iest w obowiązku ubeśpieczać

Obywa-

Obywatela, tak, iżby on znał, że maiątek iego opłacony, może gospodarstwam beśpieczno prowadzonym pomnażać się. Przed czasem Ludwika czternastego Krola Francuzkiego, nie znała Europa tak wielkich nakładow Podatkow, dopiero czasy tego Mocarza, w kwotę raz wypisaną wprowadziły Podatki, a to przez uformowanie regularnego Woysk Korpusu, nastały ustawicznego Zołnierza Milicye w pokoiu, y woynie utrzymywane, y te to dały przyczynę, pobudkę, y przykład do ustanowienia także regularnych Podatkow; znamy to wszyscy, iż wzmnożenie Podatkow, nietylko stan dźisieyszy dochodow naszych zmnieyszy, lecz ieszcze Następcow naszych uszczupli, wszakże ta maiętność, ta wieś, ktora płaciła dawniey sto Złotych, a potym ma płacić dwieście, nowy do Gruntu przystosowany maiąc podatek, z przyczyny pomnożoney tey opłaty, w cenie czyli wartości swoiey się zmnieysza; gdy rozważam Tabellę *circuitivè* ukazuiącą pomnożenie Podatku (wprzod niżeli wnidę w roztrząśnienie stanu handlu naszego, liczby kursuiących pieniędzy, y innych okoliczności) niech mi będzie wolno *in systemate meo* zapytać: czyli my Obywatele, ktorzy z domow, wiosek naszych mamy kontrybuować na nowe Podatki, możemy, opłacaiąc Podatki, bydź pewnemi wypływaiących kondycyi przymierza między Zwierzchnością, a Obywatelem? Będzie część maiątku swego oddawał Rzeczypospolitey Obywatel, lecz czyliż on będzie ubeśpieczonym w domu swoim? czyliż część oddana Oyczyznie ocala iego resztę maiątku? czyliż Rzeczpospolita cała Seymuiąca, iest dziś w stanie zaręczenia mu, że on od obcey, a nawet y Sąsiada może złego napaści cale wolen będzie? Znamy aż nadto naszą opłakuiąc niedolą; że cała Narodowa nasza Zwierzchność *precariam* nosi tylko *Dominii faciem*; Zawisły nasze Rządy od dzielnieyszey cudzey mocy, sprawiedliwość nawet na kraiowego napastnika nierychła, albo może z mocnym żadna, gdy nieuiszcza się *in suo objecto*. Ustaią prawdziwe dziś obiekta Podatku; a te gdy Tabella pomnażać pragnie, niechże nam dowiedzie, że te Podatku pomnożenie stawi nas w tym stanie, iż my część oddawszy do Skarbu Koronnego, nadgrodzić sobie możemy korzyścią spokoynego handlu, y gospodarowania. Płacący w kraiach obcych Obywatel, niesie korzyść, że w domu beśpieczny, że z sąsiadem czyli innym kłotnikiem sprawiedliwość ma prędką, że iego podatkiem opłacany Zołnierz, konsumpcyą w kraiu czyniąc, Produktom iego cenę daiąc, większą iego wzmnaża Intratę. Handel się rozkrzewia, pieniądze cyrkuluią, Miasta z Produktow wieyskich się żywiąc, one na Rzemieślniczych warsztatach kształcąc w cenę wbiiaią, pieniędzy Rolnikom dodaią, zgoła: Miasta żywiąc wsie, siebie y kray bogacą. Wzaiemne sobie dopomaganie handel rozkrzewia, Produktom kraiowym odbyt daiąc importatą z cudzych krain wniesioną, Narodowy zasila Skarb. Ten iest szszegulny cel formowanych po Państwach Woysk, ta myśl Podatkow, lecz w tym zabeśpieczeniu ani

znay-

znaydować się dotąd widzę. Przeto nie widzę zdaniem moim potrzeby Podatku; co mi po pięknie ustroionym Zołnierzu? ktory mię ani obronić może; czyliż liczba wzmnożonych Regimentow, coraz nowych nazwisk, da nam od obcych bespieczeństwo, pytam się? Hoynie Generałom-Leytnantom, Generałom-Majorom, y innym Officyerom wypisane Gaże, czyliż nam twierdzą od napaści będą? Większa Officyerow po Korpusach liczba nad proporcyą Gemeyna, zaiste nieuszczęśliwi Narodu! Te y inne wewnętrznego Rządu naszego defekta gdy wyznaiemy, iawnie dozieramy rożnicę naszych dostatkow, od sytuacyi innych Narodow, a chcielibyśmy rownać się w wydatkach z Narodami bogatszemi y silnieyszemi. Wyznać mogę, że sposob Podatkow, ktory dziś opłacamy, przechodzi możność naszych poddanych, a przeto naszą; upadł handel nasz, na cudzey dziś cale zasadzony łasce, Produktow naszych zmnieyszona cena, rolnikowi ochotę tracić każe, rozmnażania ziemnych plonow; widziemy że brak coraz znacznieyszy kursuiących pieniędzy, bezcenność Produktow naszych sprawiła; co rok mniey pieniędzy będzie (bo ie Sol, y inne potrzeby wyprowadzaią) a my co rok podatki mamy mieć powiększone? chyba że chcemy, aby mieszkańcy naszych wsi, one poporzucali.

Pragniemy chyba, aby niedość zaludnione kąty, bezludnemi poczynić. Znam to, że dopoki Rzeczpospolita obszernieysze miała swych Państw granice, Ministrowie, Trybunały, y inne Urzędy, nie miały Pensyi, Rzeczpospolita mniey była winna, niż dziś. A coż dopiero Indemnizacye? Gratyfikacye? przeto tey Tabelli iako maiącey cel powiększenia Podatkow, *voto meo* ani przyimuię, tym bardziey Proiektu, ktory siedm gatunkow Podatku w sobie zawiera. 1*mo*. Rewizyą nową Podymnego. 2*do*. Czopowego rozłożenie na wsie. 3*tio*. Ceł arendowanie. 4*to*. Monopolium Tabaki. 5*to*. Papier stęplowany. 6*to*. Podwoienie kwarty. 7*mo*. Pogłownego Zydowskiego rewizya. Te siedm gatunkow Podatkow w iedney umieszczaiąc karcie, Proiekt nietylko żąda, aby handel arendami Ceł, Monopoliami, ktore nayrządnieysze do upadku prowądzą kraie, zgubić, pragnie mieszkańcow obciążeniem z kraiu rugować, lecz ieszcze ustawicznemi rewizyami zabrania chęci, aby ktory Pan, dom nowy postawił, lub poprawił komin, ani na to pomniąc, że gdy dom się spali, lub obali, gdy Chłop uydzie; podatek Podymnego iednak nie ustanie.

Zgoła Proiektu *pro sensu meo* ani dopuszczam, a Tabellę tylko tę przyimę, ktoraby Pensye Cywilne, y Woyskowe *ad proportionem* tylko całych piętnastu Millionow, tak w Koronie, iako y Litwie regulowała, a nie więcey; niech kray się wzmnaża pomału, a potym *pro honore Gentis* porobiemy Expensy, dziś zaś *de primis necessitatibus* myślmy.

Anglia

Anglia y inne rządne kraie, znaiąc że handel będąc żywiołem szczegulnym sił kraiowych, ku onego pomnożeniu, naznaczaią gratyfikacye tym, ktorzy dowiodą, że Produkta kraiowe za granice wyprzedali, bo ta przedaż pieniądze do kraiu wprowadza. Proiekt ten pisze Podatek na Produkta nasze, na Tytuń y inne, puszczaiąc w arendę Cła, handel nasz nieskończonym wexy rodzaiom oddaie; inne Narody po uczutey iakiey, bądź z woyny, bądź inney okoliczności, klęsce, Woyska zmnieyszaią, pensye redukować ani się wstydzą, My wyznaiemy, żeśmy potracili celne z wszech miar Prowincye, zginął handel nasz, widziemy obraz coraz mizernieyszego Oyczyzny naszey stanu, y my się wstydzić czyli mamy redukowania pensyi? y Officyerow liczby? mieymy mniey Szeffow, a więcey Gemeynow, niebądźmy szczodrzy z workow pozostałych w domach Braci naszych, znaymy, że materya tycząca się nakładow, iest rzeczą narody albo w lustr, albo w przepaść wprowadzić mogącą. Proiekt ten subtelnie niosący śmiertelne dostatkom naszym ciosy, głucho pod imieniem Czopowego, stawia ten Podatek w postaci nakazu Prawa *Arni* 1768. a Prawo te nakazuie ten Podatek Czopowego, iako na ten czas (bo Podymnego, Papieru stęplowanego, pułtory Kwarty, pułtora Pogłownego Zydowskiego, Tytuniowey Akcyzy my nie znali, a Pogłowne ustać miało) szczegulny w kraiu Podatek, aby Kommissya Skarbowa do kwoty Millionow dziesiącu wyciągnęła. To tedy wedle Proiektu y Konstytucyi wspomnianey *Anni* 1768. same Czopowe ma importować dziesięć Millionow, a coż ieszcze sześć gatunkow Podatku, wszak *in Anno* 1768. nieodpadły były ieszcze żyzne *à corpore* Rzeczypospolitey Prowincye, a Skarb się miał był kontentować dziesiącią Millionami? Dziś mniey kraiu, handel upadł, y ieszcze więcey bydź ma Podatku? Zdanie moie na tym zasadzam, aby Tabella *ad proportionem* szczegulnie 15. Millionow oboyga Narodow formowana była, aby tu w Stanach zgromadzonych Proiekt ustanawiaiący cztery Milliony dla Skarbu J. K. Mci corocznie liczyć miane, był podpisany, a reszta Tabelli Cywilnych y Woyskowych Expens, niech na Sessyach Prowincyonalnych trutynowany, moderowany będzie. Y w tym łączę się z Zdaniem Jmci Pana Starosty Moszyńskiego Posła Woiewodztwa Poznańskiego.

Termin zwrotu lub zgłoszenie prolongaty.
